

TLAČOVÁ SPRÁVA č.20 - sezóna 2018/2019

Autor a režisérka o Urne na prázdnom javisku

Pripravovaná činoherná inscenácia Urna na prázdnom javisku, ktorá bude mať slovenskú premiéru v piatok 15. februára o 19:00 na Malej scéne Štátneho divadla Košice, mala svoju svetovú premiéru v novembri 2016 v pražskom Činohernom klube. Režiroval ju vtedy sám autor, Martin Čičvák. V Košiciach ju má v rukách režisérka Ivana Uhlířová, ktorá v pražskom naštudovaní tejto inscenácie účinkuje v jednej z postáv. S Martinom Čičvákom a Ivanou Uhlířovou sa nielen o Urne na prázdnom javisku rozprávala pomocná režisérka a dramaturgička košickej inscenácie Eva Prchalová.

Martin Čičvák: Osud autora je akceptovať iný pohľad

Čo ťa viedlo k napísaniu "Urny"? Bola to potreba vysporiadať sa s akousi chorobnou anamnézou, ktorá sa nezriedka vyskytuje v divadelnom zákulisí? Alebo túžba upozorniť na všeobecnejšie problémy, keď vzburu herečiek proti režisérovi môžeme vnímať skôr ako akúsi metaforu?

Na začiatku bola len vôľa napísať zájazdovú komédiu – mal som v hlave obraz so štyrmi herečkami, ktoré si kdekoľvek vybalia z auta urnu s popolom a zahrajú hru bez toho, aby potrebovali čokoľvek iné. Až keď som začal písať, vec sa sama v sebe začala polarizovať, na dvere začali búchať dejiny drámy a týraná žena, ktorá je formou aj obsahom skoro každej dobrej divadelnej hry. A to že píšem vlastne kriminálny thriller – na to som prišiel až v momente, kedy som tie herečky vo svojej hlave obsadil v Macbethovi do čarodejníc – tam som pochopil, že toto by mi žiadna z herečiek nikdy neodpustila: keďže každá je predsa lady Macbeth. A zrazu sa objavilo Meetoo a to, čo bolo myslené ako metafora, dostalo konkrétny tvar. Spoločenskú príčinu – politikum.

Ty sám hru vnímaš skôr ako komédiu, tragikomédiu alebo takú žánrovú koláž, ktorá ponúka rôzne interpretácie?

Čo sa týka interpretácií - sám som hru už režiroval, takže mám pevne stanovené mantinely, motívy, príčiny všetkých udalostí, ktoré v hre vznikajú – parafrázované diela svetovej drámy sú schválne vyhrotené k genderovej nekorektnosti a „citáty“ prichádzajú vždy v momentoch, kedy si dámy chcú, resp. potrebujú povedať viac, ako im konvenčný jazyk dovoľuje: prechádzajú do metafory, nechávajú za seba hovoriť javiskové figúry, ktoré sú ale už poznačené, resp. znásilnené režisérom (resp. autorom).

V Činohernom klube v Prahe si hru sám režiroval, pre košické uvedenie si ju poskytol režijne-dramaturgickej dvojici žien. Nebojíš sa, vzhľadom k citlivosti témy, že cez ženskú optiku dôjde k posunu niektorých tém? Že cez "ženský filter" sa motivácie v jednaniach postáv môžu ľahko "vychýliť" od tvojho pôvodného posolstva? Počítal si s takou možnosťou?

To vieš, že sa bojím. Ale zároveň vám absolútne verím. A počítam s tým, že sa budem musieť naučiť prijať každé vychýlenie, ktoré urobíte. To už je osud autora – učiť sa akceptovať iný pohľad na jeho vec.

Pochádzaš z Košíc...k nim sa vzťahujú aj tvoje divadelné začiatky. Plánuješ v budúcnosti napísať niečo hercom z košického divadla priamo na telo a sám sa chopiť réžie?

Práve s *Urnu* sme boli s Činoherným klubom na zájazde na festivale v Ostrave, kde som sa prechádzal po ulici a počúval „ostravské nárečie“. Ich zaujímavý a vzrušujúci jazyk. A potom som si uvedomil, že jediné miesto v celom Československu, kde ešte na ulici žije jedno ozajstné a krásne nárečie, sú práve Košice – takže som zdvihol telefón, zavolať Milanovi Antolovi a prijal jeho ponuku

znova niečo naskúšať v Košiciach – tentoraz som ale vedel, že chcem, aby to bol *Pygmalion*. Pretože prepis Cockney English, ktorou hovorí Lisa Doolittle, je podľa mňa možný, resp. vzrušujúci, iba ak je to prepis do šarišského (resp. abovského) nárečia. Tak sme tým všetci nadšení a posadnutí a plní vitálnej energie a v septembri ideme na to!

Ivana Uhlířová: Zaujímá ma divadlo, ktoré stavia na hercoch

Dvadsať rokov hráš divadlo...aký impulz ťa priviedol k tomu, postaviť sa na druhú stranu a začať režírovať?

Stretla som spolutvorcov, s ktorými vidím veci podobne. To po dvadsiatich rokoch vnímam ako vzácnosť. Preto tá túžba tvoriť vlastný svet...

Aký je vlastne zásadný rozdiel medzi herečkou a režisérkou? Môžeš nám to priblížiť?

Ako herec riešite iba svoju linku – prečo to hovoríte, čo vám vyhovuje, čo robia ostatní v súvislosti s vami...táto optika je veľmi zúžená, ale zase ide viac do hĺbky. Ako režisér máte optiku rozprestretú, riešite veľa vecí naraz a práca s hercom je iba jednou časťou z nich. Vidíte veci z vonku a často vám môžu herecké postrehy prísť nedôležité. Ja ako herečka viem, že je dôležité nepodceňovať ponuky od hercov, ich videnie a ich potreby, preto sú pre mňa poznámky od nich veľmi dôležité. Na druhej strane je potrebné hľadať balans a nedopustiť, aby problém jednej osoby ohrozil celok. Baví ma z hercov vychádzať, meniť zámer, keď je myšlienka silná. Stávať akési pevné, a pritom premenlivé základy, ktoré umožňujú zaujímavé situácie. Hercom dôverujem a preto rada podporujem ich myslenie v javiskovom prejave. Zaujímá ma divadlo, ktoré stavia na hercoch a ich osobnosti a nepracuje s nimi iba ako s bábkami.

V prípade "Urny na prázdnom javisku" je situácia dosť neštandardná. V pražskej verzii, ktorú režíroval autor hry, Martin Čičvák, hráš jednu z postáv. V Košiciach nehráš, ale hru režíruješ. Je to devíza ohmatať si hru najskôr zvnútra? Alebo ťa to naopak brzdí v rozlete?

Ako herec, ako som už hovorila, vidím zvnútra, ktoré veci fungujú a ktoré nie... To si myslím, že je výhodou. Inak ma nič nebrzdí, mám skvelé herečky a je to tak iné prostredie, že sa mi to nijak nezlieva s tým, čo je v... Prahe? Jej, kde to vôbec je?

V hre "Urna na prázdnom javisku" nahliadame do sveta herečiek poznamenaných svojou profesiou a do určitej patológie vzťahov, ktorá je pre zovreté prostredie divadla príznačná. Tvoja interpretácia odráža aj niečo z tvojej osobnej skúsenosti?

Určite áno. To, čo je v hre akýmsi zjednodušeným príkladom, pomerne výstižne demonštruje niektoré prejavy divadelnej hystérie, ktorá sa rôzne opakuje...

5.2.2019